

Становище
от проф. д-р Гергана Маринова,

член на научното жури в конкурса за заемане на академичната длъжност
„доцент“ по професионално направление 3.6. Право (Наказателно-
процесуално право), обявен от СУ „Св. Климент Охридски“ за нуждите на
Юридическия факултет

Софийският университет „Св. Климент Охридски“ е обявил конкурс (ДВ, бр. 32/9.04.2024 г.) за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 3.6. Право (Наказателно-процесуално право) в Юридическия факултет. Със заповед № РД-38-261/29.05.2024 г. на ректора на СУ съм определена за член на научното жури за провеждане на конкурса.

Единствен кандидат в конкурса е гл. ас. д-р Ивайло Асенов Цонков.

Данни за кандидата.

Доктор Цонков е завършил сп. „Право“ в СУ „Св. Климент Охридски“ през 1987 г. През периода 1989 – 1995 г. е научен сътрудник по наказателно-процесуално право в Института за държавата и правото при БАН, а след това е последователно асистент, старши асистент и главен асистент (и към момента) по същата научна дисциплина в Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“. През 2014 г. е защитил докторска дисертация на тема „Принципът на състезателността в наказателния процес“. Бил е член на Консултативния съвет по законодателството към Председателя на 40-то Народно събрание. Участвал е множество работни групи към Министерството на правосъдието по проекти за изменения и допълнения на НПК и други закони. Представял е експертни становища и правни мнения по покани от комисии на Народното събрание, от Конституционния съд, ОСНК на ВКС, Прокуратурата на Република България. Вписан е като адвокат в Софийската адвокатска колегия.

Оценка на научните публикации на кандидата.

За участие в конкурса д-р Цонков представя 1 монография, 2 студии и 7 статии.

Основният хабилитационен труд - монографията „Ревизионното начало и правомощията на въззивната инстанция в българския наказателен процес (исторически, доктринални и практически ракурси)“, С.: Сиела, 2024 г. е едно много сериозно и задълбочено научно изследване. Тя е в обем от 562 страници и както сочи подзаглавието ѝ, темата е разгледана широко, като е проследена появата и развитието на двете алтернативи

„началото на жалбата“ и „ревизионното начало“ в чуждите правни системи, тяхното влияние върху възприемането и съдържанието на т. нар. „ревизионното начало“ в българския наказателен процес, както и теоретичните и практически предизвикателства, които то поставя и днес във въззивното производство. В българската наказателно-процесуална литература от последните години има друго много стойностно и задълбочено изследване по по-широката тема за въззивното производство (Митов, Г. Въззивно производство по наказателни дела. С.: Сиби, 2016), в което място намира и ревизионното начало. Но избраният от д-р Цонков подход е различен – той поставя в центъра на своето изследване именно ревизионното начало и разглежда правомощията на въззивната инстанция през неговата призма. Така двата труда не се покриват като предмет и съдържание, а всеки от авторите развива своя оригинален подход и гледна точка.

Монографията на д-р Цонков е разделена в две части, всяка от които се състои от глави, а те на свой ред включват раздели, структурирани в точки. Тази в известна степен усложнена структура има своето предимство, че ясно обособява и логично подрежда разглежданите въпроси и така позволява на читателя бързо и лесно да се ориентира в тях.

Първата част обяснява ревизионното начало в исторически план (глава първа) и го съпоставя с други процесуални институти и понятия (глава втора). Историческият преглед ни връща във Франция още преди епохата на Просвещението, но най-вече в историческите времена след буржоазната революция и формирането във френското законодателство на началото на жалбата като антипод на ревизионното начало. След това в друг раздел е проследено утвърждаването на този принцип в руското законодателство от втората половина на 19 в. и рецепирането му у нас след Освобождението от 1878 г. Последният раздел е посветен на замяната на началото на жалбата с т. нар. ревизионно начало в социалистическия ни наказателен процес. Историческото изследване не е схематично, а изключително подробно и задълбочено. То пряко свидетелства за дълбокия интерес и научен подход към темата. Ако те липсваха, авторът вероятно би си спестил усилията да изяснява толкова подробно генезиса и развитието на института. Тази историческа част на труда има своя научна стойност, тъй като допринася за пълноценното осмисляне на ревизионното начало, вкл. чрез осмислянето и сравняването му с началото на жалбата. В същата насока е приносното значение и на глава втора от част първа, в която ревизионното начало е съотнесено с други институти като официално начало, принципа на публичност, инструкционното начало и служебното начало, така както те са съществували през различни периоди в законодателството и теорията у нас, в Русия и в СССР. Тази част от изследването има според мен по-широко приносно значение, защото дава

ценна гледна точка не само за ревизионното начало, но и за официалното начало като основен принцип на съвременния български наказателен процес.

Втората част на монографията е посветена на проявлението на ревизионното начало във въззивното производство и правомощията на въззивната инстанция, така както са уредени в действащия НПК. Тук са разгледани множество въпроси, които авторът намира за противоречиво или неправилно решавани в доктрината или практиката, или по които желае да изложи свои аргументи в една или друга посока. Това предопределя до голяма степен и полемичния стил на тази част (всъщност полемиката не е чужда и на първата част). Тук тя се води на различни нива - както с изразени в теорията виждания, така и с приетото в съдебни решения на различни по степен национални съдилища, вкл. ВКС, и с приетото от СЕС в решение по дело С-175/22. Но винаги добросъвестно, колегиално и най-вече изключително задълбочено. Авторът излага аргументи „за“ и „против“ дадена теза, подробно ги анализира, ясно посочва какво и защо се приема, респ. отхвърля. Тезите са изключително убедително аргументирани, в много малко случаи остава място за друго становище. Често позицията е балансирана (нюансирана), израз на задълбочеността и детайлността на анализа. Като пример ще посоча разсъжденията с изцяло приносно значение относно това кога е налице „втори въззив“ и в частност становището, че ако първоинстанционното производство е проведено от незаконен съдебен състав то не е проведено изобщо и делото следва да бъде върнато на първата инстанция дори при втора въззивна проверка, както и аргументите в подкрепа на тезата, че при прекратяване на съдебното производство и връщането на делото на прокурора съществуват хипотези, при които въззивните производства преди връщането, не следва да се отчитат при преценка за наличието на „повторност“ по смисъла на чл. 335, ал. 3 НПК.

Напълно споделям и останалите научни приноси в монографията, посочени в съответната справка като част от документацията по конкурса. Не бих могла (а и не виждам смисъл) да ги възпроизвеждам в пълнота в това кратко становище. Ще посоча само няколко като допълнителна илюстрация на направените по-горе обобщения.

С приносно значение е анализът на противоречивите позиции в теорията и в съдебната практика по въпроса дали е допустимо или не поради нарушаване на забраната за *reformatio in reus* изменение на обвинението в досъдебното производство, реализирано чрез института на новото привличане на обвиняем по чл. 225 НПК, когато делото е върнато от въззивното производство на прокурора заради съществено нарушение на процесуалните правила, ограничило процесуалните права на обвиняемия. Напълно споделям предложението *de lege ferenda* и аргументите зад него прекратяването на

съдебното производство и връщането на делото на прокурора да е допустимо само при изрично, информирано и доброволно съгласие на подсъдимия, дадено с участието на защитник-адвокат.

Безспорно е приносното значение и на анализа дали и кога прилагането на закон за еднакво или по-леко наказуемо престъпление от съда с присъдата/решението ограничава правото на защита на подсъдимия. Споделям становището, че в посочените от автора хипотези (които са ограничен брой и много по-рядко срещани в практиката) е напълно възможно подсъдимият да се окаже лишен от ефективни средства за защита – което ще е в противоречие със стандартите за справедлив съдебен процес (по-конкретно, в противоречие с чл. 6, § 3, б. „а“ и б. „б“ от КЗПЧОС).

Напълно споделям приносното значение и считам за правилна критиката към законодателните промени, резултат от решението на ЕСПЧ по делото „Пенев срещу България“. От теоретична гледна точка считам, че предложението на д-р Цонков съдът да предлага на страните да изложат позиции и относно друга (по-лека, еднакво наказуема) правна квалификация не прави съдът предубеден или заинтересован, но съм по-резервирана от него относно възможността за приемане и практическо приложение на предлаганите промени.

С удоволствие прочетох анализът на д-р Цонков на решението по делото С-175/22 на СЕС и приемам становището му като приносно. Не мога да не посоча и че това е един от малкото анализи в българската научна литература, в който се изразява несъгласие с решение на европейски съд. Свикнали сме да четем друг тип анализи, в които напълно (но понякога недостатъчно критично) се приема всичко, щом то е решено от наднационален съдебен орган.

Ако трябва да обобщя, независимо дали приемам изцяло написаното или по изключение оставам с известни колебания, четенето на този труд беше истинско интелектуално удоволствие. Вярвам, че той ще бъде изключително полезен на законодателя с множеството си и убедително обосновани предложения *de lege ferenda*, на теорията с изключително интересните концепции и анализи и на практиката с аргументите за тълкуване и прилагане на съответните разпоредби на НПК.

Останалите публикации на д-р Цонков могат да се разделят в две големи групи. В едната попадат тези от последните години, в които очевидно го занимават различни аспекти на правото на справедлив наказателен процес по чл. 6 ЕКПЧ и практиката на ЕСПЧ. Тук отнасям двете студии:

- **„Правомощието на съда да приложи „закон за еднакво или по-леко наказуемо престъпление“ и стандартите за справедлив съдебен процес“** - В.: 70 години ЕКПЧ – въздействия върху вътрешното право, международното

право и правото на Европейския съюз, София, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2023, с. 273 – 291;

- **„Правото на справедлив съдебен процес по чл. 6 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи и някои особености на българския наказателен процес.“** – В.: Юридически свят, 2015, № 1, с. 50 – 84., както и статиите:

- **„Отново за експертизите и „равенството на оръжията“ в наказателния процес (Първа част)“** - Правен преглед, 2017, № 6, с. 16 – 26.

- **„Уредбата в НПК, свързана с експертизите, в светлината на практиката на ЕСПЧ (Втора част)“** - Правен преглед, 2017, № 9, с. 26 – 38.

Най-общо научните им приноси се състоят в изясняване на: редица гаранции за справедлив процес, установени в чл. 6 ЕКПЧ, начина по който се тълкуват и прилагат от ЕСПЧ в неговата практика, съответствието на българското законодателство и съдебна практика с тези гаранции, както и в предложенията *de lege ferenda* за усъвършенстване на националния правен ред.

Втората група публикации включва 5 статии (от които 4 в съавторство) от по-ранни творчески години на д-р Цонков. Тук влизат:

„Промените в НПК – необходими или недопустими? (Първа част)“ - Общество и право, 2010, № 1, с. 11 – 26 (в съавторство с Вероника Ймова).

„Промените в НПК – необходими или недопустими? (Втора част)“ - Общество и право, 2010, № 2, с. 3 – 22 (в съавторство с Вероника Ймова).

„Въпроси, които поставят промените в чл. 234 и чл. 236 НПК“ - Съвременен право, 1998, № 1, с. 37 – 46 (в съавторство с Екатерина Трендафилова).

„Задържането и правата на гражданите“ - Правата на човека, 1998, № 1, с. 32 – 44 (в съавторство с Екатерина Трендафилова).

„Въпроси относно наказателнопроцесуалните функции“ - Правна мисъл, 1994, № 2, с. 88 – 94.

Отново казано най-общо (поради ограничения обем на това становище), приносното им значение се изразява в: анализ на нови и актуални (към съответния момент) законодателни решения, което допринася за правилното разбиране и прилагане на новите процесуални институти; критичен анализ на действащи разпоредби на НПК; обосноваване на нови концептуални виждания, даващи тласък в развитието на наказателно-процесуалното законодателство, теория и практика.

Изпълнение от кандидата на другите условия по ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и съответния правилник на СУ

Видно от представените за участие в конкурса документи, кандидатът отговаря на всички условия за заемане на академичната длъжност „доцент“ по наказателно-процесуално право в ЮФ на СУ:

- придобил е ОНС „доктор“ през 2014 г. (приложение 3);
- заемал е длъжността гл. асистент повече от 2 г. – всъщност много повече – още от 2000 г. (приложение 4);
- представил е монографичен труд, на който давам много висока оценка;
- отговаря на националните минимални изисквания (приложение 9);
- в трудовете му няма установено плагиатство.

Заклучение

Предвид горните констатации за изпълнение на условията за заемане на академичната длъжност „доцент“ и високата оценка, която давам на представените в конкурса научни трудове, убедено предлагам на научното жури да предложи на ФС на ЮФ да избере гл. ас. д-р Ивайло Асенов Цонков за доцент по наказателно-процесуално право.

Юли 2024 г.

Проф. д-р Гергана Маринова